

L'ART DEL PAGÈS

SECCIÓ DOCTRINAL, AGRONÓMICA Y BIBLIOGRÀFICA.

Carta-Circular de la Lliga agraria.

Molt senyor nostre: La associació de propietaris, ganaders y agricultors, constituïda en Madrid per iniciativa del senyor don Adolf Bayo pera la formació de la *Lliga agraria*, creu arribada la ocasió de dirigir-se á sos companys de tota Espanya, explicantloshi la índole de la mateixa y la imperiosa necessitat de juntar sos esforços á fi de contenir, fins ahont sia possible, la ruïna de nostra agricultura, l'empobriment, cada dia mes ràpit de la inmensa població rural.

Inspirats sos iniciadors en las senzillas pero elocuentes màximas que la ciencia econòmica ha proclamat com á veritats irrefutables, després de llarga y costosa experiència, y reconeixent que la producció nacional, protegida racionalment, es una de las mes sòlidas bases pera la felicitat dels pobles, perque atrau la influencia de capitals cosmopolitas, baratura en los interessos, desenhrotllo del treball, majors rendiments pera l'Estat y augment del crèdit públich, no hem dubtat en acudir al patriotisme de tothom, pera que, deixant á un costat teorias d'escola mes ó menos brillant, pero no sempre profitosas y útils, acudeixin ab fe segura á la crida que en interés de nostra fortuna pública 'ls hi fem pera la resolució del espantós fet social que afecta avuy dia á la producció nacional, y molt especialment á la agricultura.

Es pera tots evident, y la trista realitat ho demostra, que,

gracias als abrumadors tributs que pesan sobre la agricultura, y per falta d' una convenient protecció á la industria, nostre terreno apenas produheix pera satisfer aquells, y nostras fábricas se tancan devant de la desastrosa competència extranjera. Mal tan gran ve minvant un dia y altre nostre capital, augmentant la emigració, empobrint lo cultiu, arruinant la ganadería, fent sentir la falta de treball, portant la miseria á comarcas avans prósperas y dibuixant ab negras tintas, en un próxim pervenir, la ruina y desolació del poble espanyol. Deturar aquesta terrible quan inmensa desgracia pels medis *pacífichs y legals* que abonan nostra causa es lo sol y únich fi que 's proposan los iniciadors de la *Lliga agraria*.

Pera lograr aquest resultat, tota vegada que las informacions agrícolas han sigut sempre estérils, basta y sobra que, units en estret llás, fem sentir nostras queixas als poders públichs; que la justicia de nostra causa 's patentisi lo mateix desde lo humil poblet, que desde 'ls centres mes populosos, y ressonant en lo Parlament y en lo Govern, sian aquets los que 's vulga, posin prompte y efícas remey á la abrumadora catástrofe que mes tart seria la ruina y desgracia de tot Espanya.

Nostre programa es tan senzill com pacífich y legal. Considerable rebaixa de las contribucions territorial, de cultiu y ganadería, aminoració de la de consums, efícas protecció á totas las industrias, foment de tots los interessos materials, tributació de riquesas, avuy exentas, y reducció dels gastos públichs en un just límit; tals son nostras úniques y llegítimas aspiracions. De tots nosaltres, que formarem las vuit décimas parts de la poblacio, depén l' éxit, perque tal es la justicia que demaném y tal la ressonancia de nostras queixas, que sa satisfacció será immediata, puig ella s' imposará com la mes sagrada de totas las necessitats públicas.

A aquest objecte, necessari es que en tots los pobles y ciutats s' associen los propietaris y pagesos, formin sucursals de la *Lliga agraria*, y constituïdas que estiguin, nombrin un ó varis delegats per cada poble ó districte pera representar sos interessos en la Assamblea general que tindrà lloch en Madrid en lo próxim mes de Desembre, y per últim, comunicantse pera quant sia necessari ab la directiva y central, nombradas interinament.

D' aquesta forma, forts per lo número, per los grans interessos que representém, no menos que per la causa sagrada que aném

à defensar, nostras reclamacions collectives s' obriran pas per tot arreu y las rebaixas de las contribucions y la protecció á la industria serán indefectiblement un fet, qual felís resultat donará vida y prosperitat á la industria y á sa germana bessona nostra abatuda agricultura.

« Confiats en son patriotisme y en lo comú interés que 'ns lliga, esperém gestioni activament en eixa localitat, excitant lo zel de tots, lo mateix dels grans que dels petits culliters, pera la formació de las sucursals de la *Lliga agraria*, reiterant la urgencia de que 's constituheixin y nombrin delegats que representin en son dia, be per si ó per delegar los alts interessos que defensém. Serveixis V., y cada un dels que á eixa localitat perteneixen, rebre 'l testimoni de la mes distingida consideració de sos afectíssims segurs servidors q. b. s. m.» — *Segueixen las firmas.*

BREUS OBSERVACIONS JURÍDICAS

SOBRE LA ORGANISACIÓ DE LA FAMILIA CATALANA.

V. y ultim.

Es digne de notarse y de cridar sériament l' atenció dels juriconsults de las altrás nacions y adhuch dels de dintre Espanya que desconeixen lo nostre cos del dret municipal, la facultat que en virtut del mateix té la muller pera contractar lliurement sense la autorisació del marit sobre los bens parafernals ó siga aquells que no li han sigut constituïts en dot pera millor soportar las cargas del matrimoni; de manera que no sols aquella té la lliure abministració dels espressats bens y fa seus los fruyts que produeixen, si que també com acabém de manifestar pot vèndrerlos empenyarlos, y enagenarlos y contractar sobre ells en la mes àmplia forma, sens que estiga obligada á donar compte ni rahó de dits actes y contractes al marit que no pot impedir-la ni te dret á intervenir en los mateixos.

« No coneixem cap altra legislació moderna que concedeix a la dona tant àmplia llibertat, que nosaltres aplaudim ab todas las nostras forsas, perque la creyem justa y equitativa. En efecte, pareix

impossible que en l'últim ters del segle XIX, de aquest segle que xifra una de sas majors glories en haver aixecat la dignitat del home, empenyentlo per la via de la civilisació y del progrés moral; quan preocupa á las nacions mes avansadas la idea de millorar la condició social de la dona y se la faculta pera adquirir títols acadèmichs, obrintli fins en certas esferas las portas de la administració pública, no faltant qui ademés la crega digna de igualarla al home y de concedirli los mateixos drets polítichs y socials que aquest disfruta, no s' haja pensat encara es ser una verdadera aberració que, considerantla digne de tot lo exposat, segueixi essent tinguda, jurídicament parlant, com un ser faltat de discerniment pera administrar los seus interessos propis, havent de menester la gracia del marit y exercint aquest una especie de senyorió comparable ab lo que sobre ella exerceix una rassa que sols veu en las descendentas de Eva lo mes grosser sensualisme.

¿Quins mals poden sobrevenir á la familia de considerar á la muller apte y capás pera administrar los seus interessos? ¿Qué representa la dona dintre lo sagrat de la casa mes que la abnegació continua, lo sacrifici dels goigs y dels plahers y la esclavitut de las suas accions pera millor entregarse á la puresa de desitjos, á la solícita vigilancia y als cuydados maternals, aixecant sempre los seus sentiments ab lo raudal de amor que envers los fills y'l marit de son cor brolla? Se'ns objectarà que desgraciadament si bé aquesta es la missió de la dona sobre la terra no sempre la cumpleix, y que també se'n solen véurer algunas entregadas al desorde y á la dissipació y al vici; emperó no es menys veritat que mentres al home aquestas baixas passions lo portan pel cami de la ruina, en cambi la dona troba en ellas un medi de subsistencia y fins de enriqueixre en mitx de la sua depravació moral.

Y es mes patent encara la anomalia si's té en compte que la llibertat que venim debatint, la disfruta la dona soltera mes débil y mes mancada de experiència que la casada, careixent al mateix temps de aquella fortalesa de retensió que inspira la sort y lo pervindre dels fills y desarrolla l'amor de maré.

Per aquestas y altrás rahons que podriam alegar, lo nostre dret municipal, retretant aquell esperit filosófic y prudent á la par que lliberal que tant peculiar era de nostres antepassats, en una de las suas páginas concedeix á la muller, ab bons resultats práctichs, tant preuhada llibertat, donant al propi temps, y ab orgull ho consignem, una lliissó de lliberalisme, en lo bon sentit de la paruala,

Vélgase lo número 101 del siglo V

á todas las naciones modernas que ab tanta prevenció com desdeny giran la vista á las antiguas. Y es que la historia de la nacionalitat catalana y la de sas lleys, usos, costums y privilegis en la época de son esplendor y grandesa, quan estava governada per sos comptes-reys, ofereix al observador un manantial inagotable de puresa de pincipis, sensillesa, filosofia y bon criteri que á voltas debades se'ls busca en las lleys modernas y en las costums contemporáneas

Tal es la organisació de la familia catalana en sos punts mes cardinals, que hem procurat exposar y son dejar ab aquell esperit seré y elevació de miras propia de tota persona imparcial, a fi de no incorre voluntariament en lo dictat de apassionats.

Nos resta tant sols abans de acabar, pendre acta de la situació precaria en que actualment se troba la antiga legislació catalana, eridada á desapareixer en un jorn mes ó menys tart pero que de segur vindrá, si, com fins al present y de un segle y mitx á n'aquesta part, segueixen en lo esdevenidor las corrents que insensiblement lo aniquilan, y la rahó del dret no s'hi sobreposa.

Valentnos de una imatge podriam comparar la situació present de las lleys, usos y privilegis que forman lo cos de nostre dret foral, ab la de un de aquestos soberbs monuments coneguts ab lo nom de castells feudals, que tant sovint se trovan en los pobles de nostras comarcas, que avans dominavan ab sa titánica grandesa, y que avuy la major part de ells no conservan mes que las parets foranas entre mitx de munts de runas, que la acció despiadada del temps aumenta per no haverhi una ánima caritativa que'ls repare.

Lo famós decret anomenat de *Nova Planta* conserva las nostras lleys, pero nos tragué la facultat de reformarlas y de poguer reflexar en ellas lo progrés de la nostra época, quedant aixís petrificadas, com acertadament digué un ilustre jurisconsult, ja que no participan del moviment en que han entrat las de tots los pobles del mon.

Per aixó avuy, tot aquell que compren la excelencia de las nostras institucions y te una verdadera conciencia de las tendencias que representan y dels incalculables beneficis que han reportat á la terra, al ferse carrech de la difícil situació en que's troban, sent aquell greu malestar que á l'ánima inquieta y que la nostra llengua tant acertadament anomena *anyoransa*, y no pot menys de desitjar com nosaltres desitjem ab vehemencia, que vinga per ellas una reacció saludable que las fassa brillar ab tot son esplendor tal com brillavan en los temps de nostras passadas grandesas.

JAUME RAMON Y VIDALES.

SECCIÓ D' AGRICULTURA PRACTICA.

Cultiu del sumach (roldó) en Sicilia.

(Extracte d' un estudi de Mr. Giuseppe Juzenga)

II.

Regió agrícola del sumach.—Fenómenos atmosfèrics que li son contraris ó favorables.—Terrenos calcàreos.—Exposició del plantiu.—Lo sumach en la ombra.

Lo sumach prospera perfectament en la regió de la olivera, ó mes precisament en la regió mes meridional y càlida en que dit arbre adquireix proporcions colossals y ahont no 's gela jamay y en la que la suavitat del clima permet lo cultiu al ayre lliure del taronger, del pistatxo, garrofer, figuera d' Indias, ó ahont lo freixe produheix lo manná y lo cotoner madura en càpsula.

En las altres regions de l' olivera en que l' hivern es mes rigorós; en que aquest arbre mort ó pert anualment una part de son brancatge á causa de las geladas que impideixen son complert desenrotllo; ahont lo taronger, lo pistatxo, lo garrofer y la figuera d' Indias no resisteixen al ayre lliure y ahont lo freixe no produheix son manná (goma) y lo cotoner no arriba á sa maduresa, lo cultiu del sumach se fá impossible.

En altres termes, lo sumach s' acomoda ó exigeix un clima en que en alguns dias del hivern lo fret no excedesca de 5° baix zero y que durant eixa estació, no sobrevingan mes de deu á dotze dias de gebrá per any.

Las gebradas son lo major enemich del sumach y sobre tot si 't sorprenen en los precisos moments de sa vegetació. Aixís es que en tota comarca en que semblant fenómeno atmosfèric se reproduheixi ab regularitat en las primaveras, es de tot punt impropial cultiu de dita planta.

En Sicilia casi en totas parts existeixen condicions atmosfèriques favorables al cultiu d' aquest arbusto.

Lo terreno que mes convé al sumach en la latitut de Sicilia, es precisament lo menos apropósit pera altres plantas que 's conrehuan en la Isla. Son terrenos poch argilenchs, en que abundan l' element calcàreo en una proporció mitjana de sílice, en una paraula

terras calcàrees de naturalesa lleugera y com vulgarment se diu calents y sechs quan no plou.

Lo sumach arraiga també en las terras anomenadas fèrtils (que produheixen cereals) y de base argilenca, però á condició de que l'humitat no 's fixi al entorn de sas arrels; perque eixa humitat, donat cas de que no fassi morir la planta li produheix un excés de vegetació aparent que absorbeix al mateix temps á sas fullas la millor part de sos qualitats *tanínicas*.

Si se prenen per exemple dos volúmens iguals de fullas frescas de sumach procedents, un de terreno fèrtil y frescal (ab relació al blat) y 'l altre de un terreno estèril y calent, y se pesan separadament, després d' haberlos secats, s' hi trobarà en lo primer mol menos pes y de qualitats químicas inferiors que en lo segon.

Com que 'l sumach se ven á pes y no per son volúmen, es ferse una ilusió lo cultivarlo en terrenos frescos y argilenchs. Enemich de la molta humitat, prefereix, com la vinya las pendents ó las planuras y la exposició del mitjorn á la del nord. Com la vinya, apeteix y li convé esser cultivat sol y en terrenos descuberts: la sombra dels arbres té pel sumach los mateixos inconvenients que li produheixen los terrenos humits.

N' obstant també se dona criat á la sombra de las oliveras, en quan se fa selvatge y entre las figueras d' Indias.

Empero aqueix sumach, d' un color blanquinós y sens aroma se regoneix al primer cop de vista y no pot vendre's sinó á baix preu, á menos que 'ls productors, que sols recullen petitas quantitats d' aqueixa especie procurin barrejarlo ab lo sumach de bona qualitat, en qual masa, arriba á confondre 's.

Per la traducció, RICART GINEBREDÀ Y RIERA.

SECCIO DE VARIETATS.

Instrucció y educació de la dona.

Avuy que tant se pregonja y s' enalteix respecte á la instrucció y educació de la dona, semblant que 's vulgui fer d' ella una sàbia, carregantla d' estudis y llibres, creyém molt del cas, útil y oportú lo que recomana un colega y que 'ns fém nostre.

Com lo que s' ha de procurar es tenir bonas mares de familia, lo mes acertat fora que s' ensenyés á las noyas lo següent:

1.er A llegir, escriure, contar, guisar, tallar y cusir vestits, surgir, repassar, apedessar y fer bogadas de la roba, pastar y coure pá.

2.ª Explicarlosi y ferlas apendre ab exemples que pera estalviar es precis gastar menos de lo que 's guanya ó de la renda que 's cobra, y que sempre está millor un vestit d' indiana pagat al contat que un de seda que 's degui.

3.er Ensenyarlas que 'l luxu y la vanitat y lo passar moltas horas devant del mirall no serveixen sino pera desafavorir la imatge de Deu.

4.ª Ensenyarlosi que la religió católica y la virtut, son las únicas que la portarán á la verdadera felicitat, que sens aquestas no sabrán rés y si alguna cosa aprenen no 'ls farà profit.

SECCIÓ DE NOTICIAS AGRICOLAS.

Blat carbonat.—Si bé es fundada la opinió del pagés que sosté que la barreja tan perjudicial del blat ab lo carbó se deu als ayres que dominan durant la granor, no obstant, hi ha una experiéncia ja comprovada que evita aquestos perjudicis.

Consisteix en ruixar lo blat ab una petita disolució de sal avans de sembrarlo, procediment tan senzill que 'l pagés pot experimentar sense cap inconvenient.

A aixó debém afegir que un propietari del Plá d' Urgell, fa una porció d' anys que li dona molt bon resultat, barrejar lo blat ab cendra avans de sembrarlo.

Decadencia.—Diu *La Veu del Montserrat* de Vich.—Pochs anys haviam vist per esta temporada de Tots-Sants, época de mudansas de masovers, tantas caravanas per las carreteres y camins vehinals de aquesta Plana, llargas filas de carros y carretas hem vist carregadas de mobles y eynas de pagés creuar en totas direccions la comarca, indicant açó l' estat precari de la agricultura, puig aixís com lo pobre malalt cambia de positura pensantse estar millor, aixís també son molts los masovers que mudan pensant millorar, y dificilment ho poden conseguir, puig lo mal es general y la crisis agrícola molt aguda.

IMPRESA DE VÍCTOR BERDÓS Y FELIU, MOLAS, 31.—BARCELONA.